

UPPSALA
UNIVERSITET

Dnr UFV 2018/2313

FAIRdriktning – Hantering av forskningsdata

Projektdirektiv

Fastställt av Universitetsdirektör 2019-01-28

UPPSALA
UNIVERSITET

2019-01-28

Innehållsförteckning

1	Bakgrund och syfte	4
1.1	Syfte	5
2	Mål	5
2.1	Effektmål	5
2.2	Projektmål	5
3	Projektorganisation	6
3.1	Ansvar och roller	6
3.2	Arbetsformer	7
4	Förutsättningar och avgränsningar i projektet	7
5	Risker och möjligheter	8
5.1	Möjligheter	8
5.2	Risker	8
6	Budget	8
7	Övergripande tidsplan	9

2019-01-28

1 Bakgrund och syfte

Forskning genererar och använder forskningsdata och den vetenskapliga metodutvecklingen kombinerat med den snabba utvecklingen av IT-infrastruktur har inneburit att mängden data ökat och fortsätter öka. Samtidigt som användningen blir mer och mer komplex och tätare kopplad till kärnan av forskningsprocesserna tillkommer krav på ökade möjligheter för delning och öppet tillgängliggörande av forskningsdata både från forskare och finansiärer. Att forskningsdata lagras, hanteras, analyseras, delas/tillgängliggörs, och gallras/arkiveras på bästa möjliga sätt innebär en kvalitetssäkring av forskningen och skapar resurser och möjligheter för ny forskning. Dessutom förändrar digitaliseringen av forskningen i allmänhet och utvecklingen inom forskningsdata i synnerhet kraven som universitetet behöver uppfylla som myndighet.

Begreppet FAIR, som står för Findable, Accessible, Interoperable and Re-usable, blir ett mer och mer centralt begrepp kopplat till forskningsdata, inom Sverige och internationellt. Begreppet har sitt ursprung i forskarvärlden, men har också tagits upp och vidareutvecklats av lärosätesledning, finansiärer och organisationer som diskuterar policyer.

Forskningslandskapet varierar mellan olika forskningsområden och forskningsarbete sker lokalt på enskilda institutioner, i samarbeten inom universitetet och internationellt. Inte sällan involveras nationella och internationella infrastrukturer. Ofta gör forskare, institutioner eller universitet åtaganden gentemot andra parter, även när det gäller forskningsdata. I ett sådant landskap är det svårt för den enskilde forskaren att veta hur man hanterar sina data effektivt och rätt, vilka krav som ställs, vilka resurser och vilken kompetens som krävs och vilka alternativ som finns tillgängliga samt vilka kostnader hanteringen innebär.

Lokalt inom universitet har vissa initiativ tagits men ett samlat stöd till forskarna i alla delar av frågan saknas. Det finns komponenter och kompetenser att bygga en stödverksamhet på, men alla de nödvändiga delarna av stödet behöver samordnas, organiseras, struktureras och utvecklas för att kunna täcka och vidareutvecklas för det långsiktiga behovet. Stödet ska vara fokuserat på att uppfylla forskningens behov och samtidigt grundat i universitetets beslut och policys liksom lagstiftares och finansiärer regelverk. Stödet ska göra det enkelt för forskare att förstå vad som krävs och hur de kan hantera sina forskningsdata för bästa möjliga nytta för forskningen och för att uppfylla de krav som ställs.

Många forskare har i dag en strukturerad hantering av sina forskningsdata uppbyggd efter sina egna behov. Samtidigt ökar behovet av strukturerad datahantering (FAIR) och ofta dessutom utökad delning av forskningsdata. Krav på öppen tillgång är nya komplexa och tidskrävande inslag i forskningsarbetet liksom de datahanteringsplaner som allt fler finansiärer kräver. Även mycket av det i dag befintliga forskningsstödet i form av forskningssekreterare och liknande har en begränsad kunskap inom området. Det saknas också en organisatorisk struktur – ett ”data-kontor” - som kan vara kärnan i en sådan här stödverksamhet. Den kompetens som behövs är t.ex. juridik, arkivkunskap, bibliotekskunskap, kunskap om forskningsetik och forskare (med kunskap om datahantering). Viss IT-kompetens behövs för att kunna ge stöd när det gäller val av lämpliga IT-lösningar. Det är värt att notera att flera andra universitet i Sverige redan har etablerat eller är i färd med att etablera en sådan struktur, och att utvecklingen internationellt har kommit ännu längre. Att engagera och stödja alla universitets forskare i en utvecklad forskningsdatahantering är ett genomgripande och omfattande arbete som kan förväntas ta 3 till 5 år. Det tidsperspektivet bekräftas också av erfarenheter från andra universitet som påbörjat sitt arbete tidigare.

2019-01-28

1.1 Syfte

Projektet syftar till att skapa en universitetsövergripande funktion, ett datakontor, för att stödja forskningens behov av kunskap om hantering av forskningsdata, samordna erbjudanden om tillgång till resurser och system för hantering av forskningsdata, och förmedla kunskap om de krav inom forskningsdataområdet som ställs på universitetet som myndighet.

2 Mål

2.1 Effektmål

- Universitets forskare ska ha relevant stöd i sitt arbete med forskningsdata för att underlätta internationellt ledande forskning och nya forskningsinitiativ,
- Universitetets forskare ska genom en professionell hantering av forskningsdata kunna meritera sig och utveckla nya interna, nationella och internationella samarbeten,
- Universitetets forskare ska kunna hantera sina data resurseffektivt,
- Universitetet ska långsiktigt kunna överblicka och samordna insatser och resurser för arbetet med forskningsdata,
- Universitetet samordnar forskningens behov av datahantering med kraven i arkivlagen och offentlighetsprincipen,
- Universitetets hantering av forskningsdata är avpassad så att samarbete med aktörer utanför akademien, som Region Uppsala, inte försvåras,
- Universitetet uppfyller sina åtaganden gentemot externa aktörer rörande forskningsdata.

2.2 Projekt mål

1. Samla och tillgängliggöra befintlig lagstiftning, beslut, styrdokument och överenskommelser och tillse att dessa kompletteras med en universitetsövergripande datahanteringspolicy och andra lämpliga riktlinjer, t ex när det gäller datahanteringsplaner,
2. Bygga upp ett datakontor/helpdesk som samordnar UUs lokala arbete med funktioner för UUs Data access unit (DAU) och kompetensnod i Svensk Nationell Datatjänst (SND),
3. Skapa en samlad webbplats (one-stop-shop) för forskarnas behov av stöd för datahantering,

2019-01-28

4. Skapa och tillgängliggör en lista med servicefunktioner (inklusive beskrivningar av servicenivåer) som är lämpliga för hantering av forskningsdata,
5. Utbilda forskare och stödpersonal,
6. Föreslå modell för långsiktig utveckling och förvaltning av datakontoret/helpdesken samt eventuella universitetsegna funktioner och system för hantering av forskningsdata,
7. Lämna förslag på ekonomistyrningsmodell och ledningsstruktur för forskningsdatahantering (lagring/delning/arkivering),

3 Projektorganisation

3.1 Ansvar och roller

Beställare: Katarina Bjelke, Universitetsdirektör

Projektägare: Margaretha Andersson, Avdelningschef, Avdelningen för forskningsstöd

Styrgrupp: Kristina Edström, Rectorsråd Forskningsinfrastruktur (ordförande)

Torsten Svensson Vicerektor

Karl Michaëlsson, Professor

Anna Qvarnström, Prodekan

Lars Burman, Chef universitetsbiblioteket

Margaretha Andersson, Avdelningschef

IT-direktör vid Uppsala universitet

Projektledare: Sverker Holmgren, Professor

Projektgrupp

Mats Larhed, Stf vicerektor, E-områdesansvarig för E-förvaltningsportföljen Forskningsstöd

Stefan Eriksson, Rectorsråd för god forskningssed

Johan Dixelius, Avdelningen för forskningsstöd

Frida Ringholm, Bitr. universitetsjurist

Pernilla Björk, Kommunikationsdirektör

Kanslicheferna för de tre vetenskapsområdena eller en annan av respektive vetenskapsområde utsedd representant

2019-01-28

Två referensgrupper förväntas behövas, en som representerar utförare samt en som representerar användare.

I referensgruppen för utförare bör det finnas representanter för Universitetsbiblioteket (inklusive DiVA), Universitetsgemensam IT och andra relevanta IT-verksamheter, UPPMAX, Arkivet, och Säkerhetsavdelningen. Fler kan tillkomma.

En andra referensgrupp ska bestå av användare från alla ämnesområden, inkluderande universitetets noder i nationella och internationella forskningsinfrastrukturer som t ex SciLifeLab. Användarna ska representeras av såväl avancerade användare som av användare där digitalisering och forskningsdatafrågor är nya kompetensområden.

3.2 Arbetsformer

Arbetet kommer att drivas av och genomföras projektgruppen som vid behov kompletteras med viktiga kompetenser/personer. Referensgruppernas synpunkter inhämtas regelbundet. Rapportering ges till styrgruppen 3-4 ggr per termin, företrädesvis i anslutning Infrastrukturrådets möten.

När projektet avslutas/överlämnas görs en slutrapport.

4 Förutsättningar och avgränsningar i projektet

- Projektet kommer att löpa under tre år. Vissa behov är akuta och förutsätter att vissa omedelbara åtgärder genomförs under en övergångsperiod. Det gäller främst att **skapa en temporär helpdesk**. Det sistnämnda pga att UU behöver uppfylla sina åtaganden gentemot SND samt att vissa finansörer redan infört krav på datahanteringsplaner i de projekt som finansieras,
- Omvärlden har i många avseenden kommit längre än UU. Projektet ska när så är möjligt **följa befintliga goda exempel**. Målet är samordning – inte att bygga upp en egen UU-modell,
- **Projektet ska föreslå övergripande mål, riktlinjer och prioriteringar** för forskningsdatahanteringen vid UU. När det gäller frågor om lagringslösningar förutsätts att projektet ”Universitetsgemensam IT” och det här aktuella projektet håller varandra ömsesidigt informerade. Vissa personunioner förekommer mellan olika grupper för att säkerställa att informationsöverföring och samordning äger rum,
- Projektet ska verka för ett **distribuerat och kärnverksamhetsnära** förhållningssätt,
- Projektet ska ha ett **regelbundet utbyte med projektet ”Universitetsgemensam IT-verksamhet** vid Uppsala universitet” (inklusive ALLVIS), Dnr UFV 2018/1682, för ömsesidig samordning,
- Under projektetiden styrs **operativ verksamhet** som datakontor, inklusive DAU och hemsida, av projektets styrgrupp. Dock ska sådan operativ verksamhet som uppnått en stabil och långsiktig funktion placeras in i universitetets ordinarie organisation och styrning när det är möjligt,

2019-01-28

- Forskningen och forskarna är internationella – allt material och kommunikation måste också **finnas på engelska**,
- En förutsättning för att lyckas med förändringen är att genom olika aktiviteter skapa **tillit** och förståelse inom organisationen.

5 Risker och möjligheter

5.1 Möjligheter

- Nya möjligheter till forskning av god kvalitet
- Nya möjligheter till meritering
- Många goda exempel i omvärlden finns att utgå ifrån
- Inom UU finns mycket kompetens och goda initiativ men de behöver samordnas
- Starkt driv från omvärlden i datahanteringsfrågorna

5.2 Risker

- Att projektet misslyckas med att leverera det stöd som efterfrågas av forskarna
- Förseningar
- Oenighet i projektgruppen
- Snabba förändringar i omvärlden
- Ryktesspridning
- Övergång till ”driftsfas” efter projektets slut
- Bristande förankring
- Att budget och ekonomistyrning inte är synkad med VP-processen
- Svårigheter att hitta en för verksamheten acceptabel ekonomistyrningsmodell

6 Budget

Se separat bilaga.

2019-01-28

7 Övergripande tidsplan

Projektet förväntas löpa under 3 år, 2019-2021

Mål	2019	2020	2021
1. Samla och tillgängliggöra befintlig lagstiftning, beslut, styrdokument och överenskommelser och tillse att dessa kompletteras med en universitetsövergripande datahanteringspolicy och andra lämpliga riktlinjer, t ex när det gäller datahanteringsplaner. Bygga upp datakontor/helpdesk som samordnar UUs lokala arbete med funktioner för UUs DAU och kompetensnod i SND.	Information om relevant dokumentation samlas. Omvärldsbevakning. Forskningsdatapolicy utarbetas och antas. Preliminär stödfunktion etableras med tillfällig organisatorisk tillhörighet	Kompletterande arbete med regler och riktlinjer. Stödfunktion utvecklas mot mer permanent lösning	Datakontor etableras, bemannas långsiktigt. Förslag till organisatorisk placering.
2. Skapa en samlad webbplats (one-stop-shop) för forskarnas behov av stöd för datahantering	Hemsida öppnas i enkel form under våren. Kommunikationsinsatser gentemot forskare.	Hemsidan utvecklas vidare, samordnas med annat stöd. Kommunikation.	Hemsidan utvecklas vidare, samordnas med annat stöd.
3. Skapa och tillgängliggör en lista med servicefunktioner (inklusive beskrivningar av servicenivåer) som är lämpliga för hantering av forskningsdata	Omvärldsbevakning. Inventering av interna befintliga funktioner. Ett fåtal resurser listas, inklusive den av Universitets IT-verksamhet utvecklade ALLVIS.	Listan utvecklas.	Listan utvecklas.
4. Utbilda forskare och stödpersonal	Stödpersonal utbildas framförallt beträffande datahanteringsplaner. Forskare börjar utbildas för val av	Bredare utbildningsinsatser	Bred utbildning, övergång till en situation där framför allt nya forskare

2019-01-28

	lagringslösningar. Bredare utbildningsinsatser planeras.		utbildas.
5. Föreslå modell för långsiktig utveckling och förvaltning av datakontoret/helpdesken samt eventuella universitetsegna funktioner och system för hantering av forskningsdata	Bevakning av interna modeller och omvärld.	Modeller föreslås.	Modeller genomförs.
6. Föreslå ekonomistyrningsmodell och ledningsstruktur för forskningsdatahantering (lagring/delning/arkivering)	Omvärldsbevakning, kunskap om bra modeller samlas in.	Förslag till modeller tas fram.	